

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-174>

УДК 336.74

ЦИФРОВІ ГРОШІ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ

DIGITAL MONEY AS A TOOL FOR STIMULATING THE DEVELOPMENT OF PAYMENT SYSTEMS

Чуницька Ірина Іванівнадоктор економічних наук, професор,
Державний податковий університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9718-1332>**Середа Єлизавета Георгіївна**здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Державний податковий університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-4424-1706>**Chunytska Iryna, Sereda Yelyzaveta**
State Tax University

Стаття присвячена актуальним питанням використання цифрових грошей як ключового інструменту стимулювання розвитку сучасних платіжних систем. Проаналізовано роль цифрових форм вартості у модернізації фінансової інфраструктури, зокрема через підвищення швидкості, прозорості та доступності розрахунків. Досліджено динаміку безготівкових операцій в Україні за період 2020–2025 рр., що демонструє сталий приріст обсягів транзакцій та кількості цифрових гаманців. Систематизовано види платіжних систем та структуру карткових операцій, де виявлено домінування торговельних платежів. Окреслено стратегічні перспективи трансформації платіжного ландшафту через елімінацію посередників та розвиток фінтех-інновацій. Обґрунтовано значення цифрових грошей для поглиблення фінансової інклюзії та зміцнення довіри до національної фінансової системи.

Ключові слова: цифрові гроші, платіжні системи, безготівкові розрахунки, фінансова інклюзія, цифрові гаманці, фінансова інфраструктура, фінтех.

The article is devoted to a comprehensive study of the role of digital money as a strategic instrument that stimulates the modernization of contemporary payment systems under conditions of global digitalization of the economy. The paper substantiates that digital forms of value generate a fundamentally new level of financial interaction, transforming the logic of capital circulation and the principles governing the operation of settlement infrastructure. The authors analyze the essential characteristics of digital money as a catalyst for innovation that ensures higher transaction speed, transparency of financial flows, and broader accessibility of services for large segments of the population. Special attention is given to the analysis of the dynamics of the cashless segment in Ukraine over the period 2020–2025. The study demonstrates a stable upward trend: the volume of electronic transactions increased from UAH 1.8 trillion in 2020 to a projected UAH 4.5 trillion in 2024, accompanied by growth in the number of active digital wallets from 55 to 85 million. These indicators confirm a large-scale expansion of the digital economic space, where cashless payments become the basic channel of interaction among the state, business entities, and households. The article examines in detail the structure of the payment market, where, based on the results of 2024, the share of cashless transactions by number exceeded 95%, while by value it reached more than 65%. Using data from the first quarter of 2025, a shift in consumer priorities is identified: commercial transactions occupy a dominant position, whereas the share of P2P transfers and online payments demonstrates a different pattern in terms of financial weight. This confirms the deep integration of digital instruments into everyday user behavior and retail trade turnover. The authors systematize the types of payment systems operating in Ukraine, including international networks such as Visa and MasterCard, national services, and advanced fintech platforms. Strategic prospects for industry transformation are identified, associated with the elimination of intermediaries, process automation, and the development of high-performance infrastructural solutions for instant settlements. It is substantiated that digital money contributes to financial inclusion and strengthens trust in the national system through enhanced real-time control over fund movements. The study concludes that a comprehensive digital ecosystem is taking shape in Ukraine, serving as a foundation for the further modernization of the financial sector.

Keywords: digital money, payment systems, cashless payments, financial inclusion, digital wallets, financial infrastructure, fintech.

Постановка проблеми. Цифрові гроші формують новий рівень фінансової взаємодії, адже швидкість цифровізації економіки змінює функціонування платіжної інфраструктури та принципи обігу вартості. Поширення електронних платіжних інструментів, розвиток фінтех-платформ і поява концепції CBDC посилюють роль цифрових форм грошей як каталізатора модернізації розрахункових сервісів. Для національної фінансової системи це означає перегляд механізмів організації платіжних потоків, підвищення прозорості транзакцій та створення умов для інтеграції у глобальний цифровий простір.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ступінь вивчення теми засвідчує наявність широкого кола праць, присвячених цифровим фінансам і платіжним сервісам. Сутнісні характеристики цифрових грошей та їхній вплив на інфраструктуру аналізують українські автори, серед яких І.І. Біломістна, В.Г. Сословський [1], Ю.Р. Козир [2], Є.А. Снідко, І.І. Хилько [5] та Ю. Федосюк [6]. Їхні дослідження окреслюють підходи до розуміння цифрової валюти як елемента фінансової екосистеми, що посилює конкурентоспроможність платіжних рішень і прискорює інтеграцію сучасних технологій у фінансовий обіг.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на ґрунтовні дослідження сутності цифрових валют як елемента фінансової екосистеми, недостатньо висвітленими залишаються питання системної інтеграції цифрових грошей у структуру національних платіжних систем в умовах стрімкої зміни споживчих пріоритетів, зокрема динамічного зміщення акцентів від P2P-переказів до торговельних транзакцій. Потребує детальнішого аналізу механізм того, як саме зростання кількості цифрових гаманців та обсягів безготівкових операцій.

Формулювання цілей статті. Метою статті є теоретичне обґрунтування ролі цифрових грошей як стратегічного інструменту модернізації платіжних систем та аналіз динаміки їх впровадження у фінансовий сектор України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цифрові гроші започаткували окрему траєкторію фінансової еволюції, у межах якої зазнають змін механізми руху вартості, конфігурація платіжних каналів та правила взаємодії учасників ринку. Активне поширення таких інструментів прискорило відмову від паперових форм розрахунків на користь електронних, що сприяє оновленню фінансової інфраструктури та створює ширші умови для

розвитку інновацій. У цифровому середовищі вибудовується мобільніша система переказів із нижчою залежністю від посередницьких ланок, меншими часовими витратами та вищим рівнем прозорості [2, с. 503]. Завдяки таким характеристикам цифрові валюти набули стратегічної ролі для державних інституцій, бізнес-структур і домогосподарств, формуючи передумови для оперативного доступу до платіжних сервісів та раціоналішого руху коштів.

Для узагальнення впливу цифрових грошей на функціонування платіжних систем доцільним постає звернення до графічного відображення основних ролей і взаємозв'язків. Схематизація відповідних процесів подана на рис. 1, де систематизовано напрями трансформації платіжного простору під впливом цифрових валют.

На рисунку подано комплексний вплив цифрових грошей на еволюцію платіжних систем, у межах яких поєднуються висока оперативність здійснення операцій, скорочення фінансових витрат та зростання доступності фінансових сервісів. Застосування цифрових грошових форм забезпечує практично миттєве проведення розрахунків, що підвищує зручність користування платіжними інструментами та стимулює інтенсивніший рух коштів у господарському обороті.

Зменшення витрат, пов'язаних із транспортуванням і обслуговуванням готівки, формує економічні умови для раціоналізації платіжної інфраструктури. Поширення електронних розрахунків на територіях із недостатньо розвиненою банківською мережею сприяє фінансовій інклюзії та залученню ширших верств населення до платіжних відносин [1, с. 99]. Паралельно цифрові технології підвищують прозорість операцій через можливість моніторингу транзакцій у реальному часі, що посилює довіру до платіжної системи та створює кращі умови для контролю руху коштів і формування податкових надходжень.

З урахуванням наведених положень доцільно перейти до розгляду основних різновидів платіжних систем в Україні, що відображено на рис. 2.

Фінансове середовище України характеризується функціонуванням розгалуженого комплексу платіжних систем, які охоплюють різні формати оброблення транзакцій і забезпечують безперервність грошового обігу. До них належать міжбанківські розрахункові механізми, внутрішньобанківські системи, міжнародні платіжні мережі Visa та

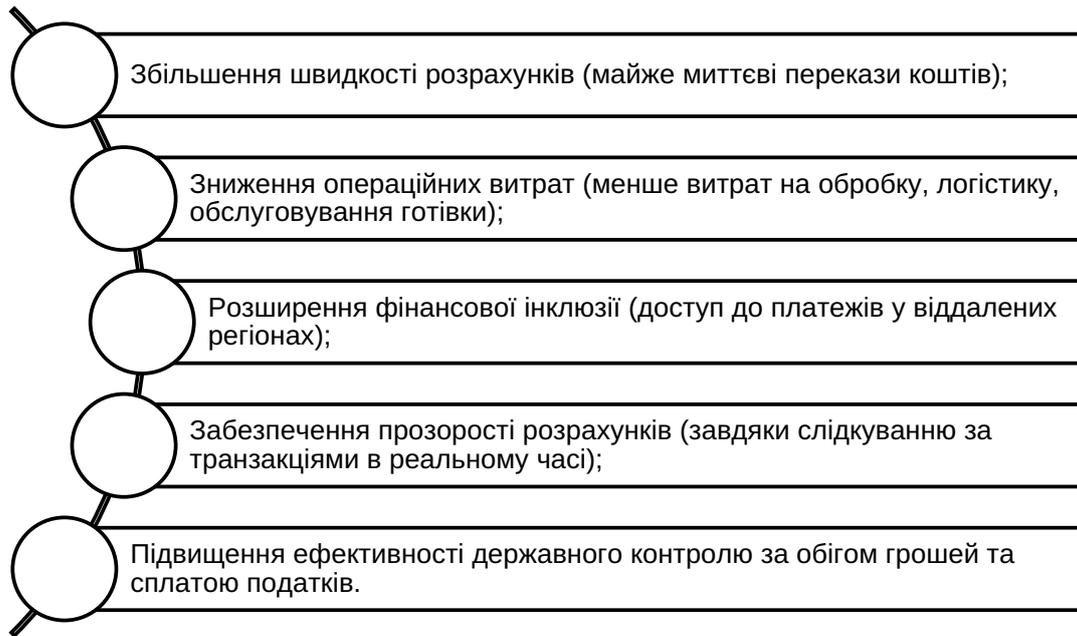

Рис. 1. Роль цифрових грошей у платіжних системах

Джерело: сформовано на основі [5]

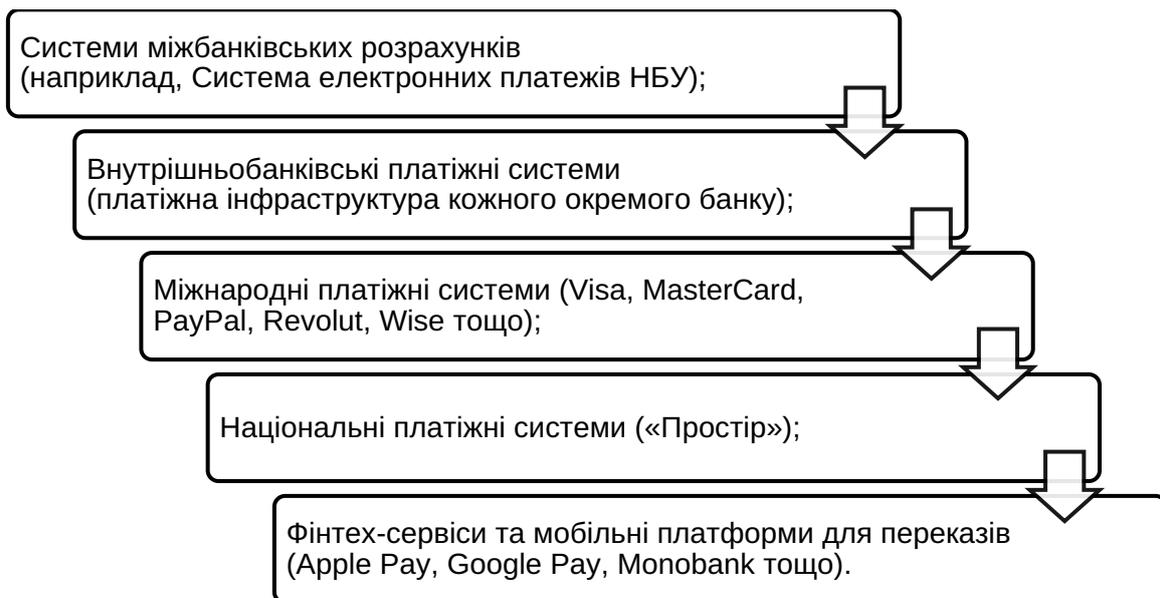

Рис. 2. Види платіжних систем в Україні

Джерело: сформовано на основі [1; 5]

MasterCard, національні сервіси державного рівня, а фінтех-платформи, орієнтовані на мобільні перекази й цифрові платежі. Сукупність перелічених елементів формує технологічну базу платіжного простору, що підтримує швидкість, надійність і прозорість операцій як у межах країни, так і за її кордонами, створюючи умови для подальшої цифрової трансформації фінансової сфери.

Узагальнена структура платіжних систем створює підґрунтя для посилення ролі цифрових інструментів у розрахунках населення та суб'єктів господарювання. Динаміку змін інтенсивності їх використання протягом останніх років подано на рис. 3.

Протягом п'ятирічного періоду зафіксовано стійке зростання обсягів електронних транзакцій і кількості активних цифрових

Рис. 3. Динаміка використання цифрових грошей в Україні за 2020-2024 рр.

Джерело: сформовано на основі [3]

гаманців, що відображає розширення економічного простору з переважанням безготівкових форм розрахунків. Збільшення обсягу операцій з 1,8 трлн грн у 2020 р. до прогнозних 4,5 трлн грн у 2024 р. фіксує прискорене перетворення цифрових сервісів на основний канал фінансової взаємодії. Одночасне зростання кількості активних цифрових гарантів із 55 до 85 млн формує масову користувачську базу, яка забезпечує ефект масштабування та створює основу для подальшого розвитку інновацій у національній платіжній інфраструктурі.

Зазначені тенденції домінування безготівкових розрахунків і нарощення обсягів електронних транзакцій отримують кількісне підтвердження під час аналізу динаміки операцій із платіжними картками. Деталізовані показники за 2020–2024 рр. подано на рис. 4.

Опрацювання даних рис. 4 демонструє стрімке поширення безготівкових розрахунків в Україні протягом 2020–2024 років. Кількість операцій із використанням платіжних карток збільшилася більш ніж утричі: з 2311 млн у 2020 році до 7039,9 млн у 2024 році. Подібна динаміка відображає глибоку інтеграцію цифрових платежів у повсякденні фінансові практики населення та свідчить про адаптацію банківської системи до структурних змін останніх років, що закріпило споживчу орієнтацію на карткові розрахунки й NFC-технології.

Поряд із зростанням кількості операцій зафіксовано ще відчутнішу динаміку у вартісному вимірі. Якщо у 2020 році сума безготівкових транзакцій становила

835 млрд грн, то у 2024 році вона досягла 3099,1 млрд грн, що відповідає збільшенню у 3,7 раза. Найінтенсивніше зростання припало на 2023–2024 роки, коли обсяг операцій зріс майже на 890 млрд грн протягом одного року. Подібні зміни відображають закріплення тенденції детінізації економічних операцій і перенесення значної частини торговельного обороту у безготівкову сферу.

Структурне співвідношення інструментів безготівкових розрахунків у 2020–2024 рр. наведено на рис. 5.

Найбільш помітні зрушення зафіксовано у сегменті переказів з картки на картку, який зберігав провідні позиції протягом більшої частини періоду. Після поступового зростання частки з 42,4% у 2020 році до максимуму 53,3% у 2023 році, у 2024 році відбулося різке скорочення до 37,1%. На цьому тлі розрахунки у торговельній мережі продемонстрували істотний приріст і у 2024 році досягли 40,4% проти 26% роком раніше. Подібна зміна структури означає, що оплата покупок у торговельних точках уперше за досліджуванний період випередила за часткою міжкарткові перекази, що відображає трансформацію споживчої поведінки та посилення прозорості розрахунків.

Водночас простежується стійке скорочення частки операцій у мережі Інтернет – з 27,5% у 2020 році до 19,1% у 2024 році, причому найбільш помітне зниження спостеріглося після 2022 року. Подібна динаміка вказує на перерозподіл платіжної активності на користь фізичних POS-терміналів або спеці-

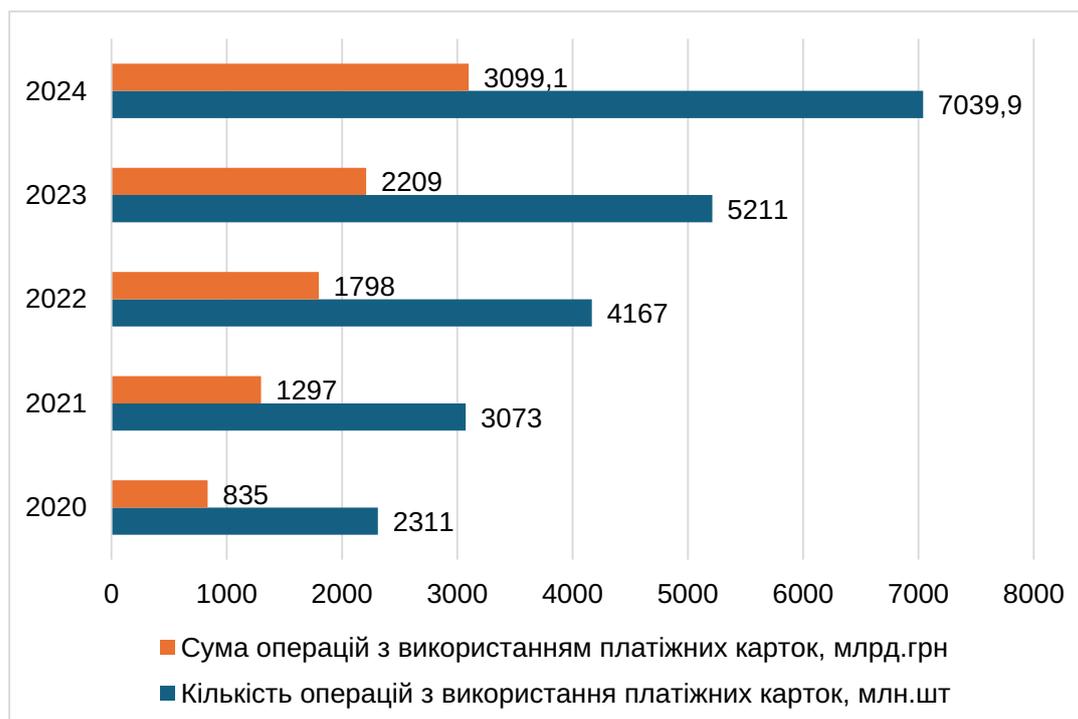

Рис. 4. Аналіз обсягів безготівкових операцій з картками в Україні за 2020 –2024 рр.

Джерело: сформовано на основі [3]

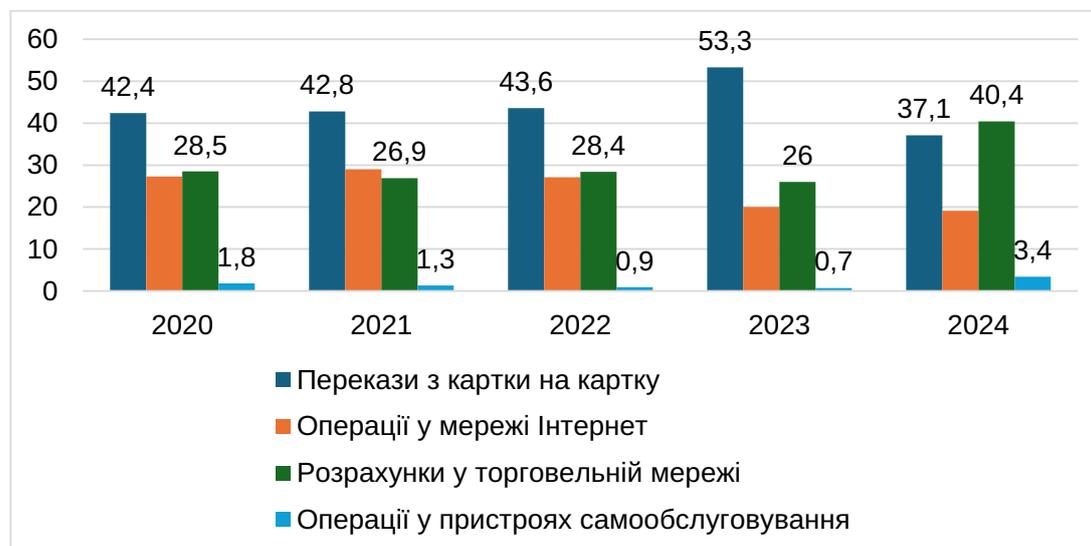

Рис. 5. Аналіз структури безготівкових операцій за 2020-2024 рр., %

Джерело: сформовано на основі [3; 4]

алізованих сервісів. Сегмент операцій через пристрої самообслуговування залишався найменш значущим: у 2020–2023 рр. його частка зменшилася з 1,8% до 0,7%, проте у 2024 році зафіксовано відновлення до 3,4%, що стало найвищим значенням за п'ятирічний період.

Перспективи застосування цифрових грошей у розвитку платіжних систем окреслюють перехід до технологічно складнішої фінансової моделі, у якій швидкість оброблення операцій, автоматизація та масштабованість формують нову якість грошового обороту [5, с. 79]. Подальше посилення цифрових

каналів створює основу для впровадження високопродуктивних інфраструктурних рішень, орієнтованих на миттєві розрахунки, ширший доступ до фінансових сервісів і розвиток інноваційних бізнес-форм.

Цифрові гроші виконують роль катализатора змін у платіжних системах, насамперед через зростання швидкості проведення операцій, підвищення результативності розрахунків і розширення доступу до фінансових сервісів [6].

По-перше, поширення цифрових грошових форм створює умови для масштабної модернізації платіжної інфраструктури, оскільки активізується перехід від паперових носіїв до електронних форматів. У результаті формується технологічна база для розвитку сучасних фінансових сервісів, підвищується гнучкість платіжних каналів та вибудовується цифрове середовище переказів із нижчим рівнем посередництва і скороченими часовими інтервалами між операціями.

По-друге, застосування цифрових грошей сприяє зростанню операційної результативності розрахункових процесів. Прискорення транзакцій забезпечує майже миттєвий обіг вартості, що підвищує зручність користування платіжними інструментами та зменшує навантаження на традиційні канали обслуговування. Відмова від значної частини витрат, пов'язаних із обігом готівки та утриманням матеріальної інфраструктури, створює економічні умови для раціоналізації платіжних систем і перерозподілу ресурсів.

По-третє, цифрові гроші сприяють розширенню доступу до фінансових послуг і посиленню прозорості розрахунків. Електронні платіжні сервіси охоплюють регіони з обме-

женою банківською присутністю, що підтримує залучення ширших груп населення до фінансових операцій. Використання інструментів моніторингу транзакцій у реальному часі підвищує відкритість платіжних процесів, зміцнює довіру до фінансової системи та підсилює контроль за рухом коштів і формуванням бюджетних надходжень.

Наведені положення свідчать про те, що Україна перебуває на етапі активних цифрових змін, які посилюють потенціал використання цифрових грошей. Сформовані тенденції забезпечують технологічну основу платіжного простору, у межах якого підтримується висока швидкість операцій, зростає прозорість розрахунків і підвищується надійність фінансових взаємодій, що відкриває можливості для подальшого оновлення фінансової сфери.

Висновки. Узагальнення отриманих результатів дає підстави констатувати поступове закріплення цифрових грошей як структурного елемента сучасного фінансового середовища, що змінює логіку руху вартості та прискорює відмову від традиційних форм розрахунків. Стійка динаміка електронних транзакцій, переважання безготівкових операцій, зростання кількості цифрових гаманців і посилення ролі карткових платежів формують основу технологічно орієнтованої платіжної інфраструктури, у якій автоматизованість, оперативність і відкритість визначають характер грошового обігу. Подібний розвиток відображає становлення цілісної цифрової екосистеми, здатної забезпечити ширший доступ до фінансових сервісів, підвищити рівень довіри користувачів і підтримати інноваційний розвиток національного фінансового сектора.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Біломістна І. І., Сословський В. Г. Фактори впливу на розвиток карткової платіжної системи України. *Банківська справа*. 2023. № 1(109). С. 98–109.
2. Козир Ю. Р. Передумови функціонування електронних платіжних систем. Модернізація економіки: сучасні реалії, прогнозні сценарії та перспективи розвитку: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Херсон: Видавництво ФОП Вишемирський В. С., 2023. С. 502–504.
3. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 03.12.2025).
4. Національний банк України. У I кварталі 2025 року зберігався тренд на зростання частки та обсягів безготівкових розрахунків платіжними картками URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/u-i-kvartali-2025-roku-zberigavsya-trend-na-zrostannya-chastki-ta-obsyagiv-bezgotivkovih-rozrahunkiv-platijnimi-kartkami> (дата звернення: 03.12.2025).
5. Снідко Є. А., Хилько І. І. Розвиток електронних платіжних систем та їх вплив на фінансову стабільність. Трансформація фінансової системи України: тенденції та перспективи розвитку: матеріали VII Всеукраїнської наук.-практ. конф. Миколаїв: МНАУ, 2023. С. 78–79.
6. Федосюк Ю. Фінтех у 2024 році: чого чекати. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/01/4/708359/> (дата звернення: 03.12.2025).

REFERENCES:

1. Bilomistna, I. I., & Soslovskiy, V. H. (2023). Factors influencing the development of the card payment system of Ukraine [Faktyory vplyvu na rozvytok kartkovoї platizhnoi systemy Ukrainy]. *Bankivska Sprava*, (1), 98–109.
2. Kozyr, Yu. R. (2023). Prerequisites for the functioning of electronic payment systems [Peredumovy funktsionuvannya elektronnykh platizhnykh system]. In *Modernization of the Economy: Modern Realities, Forecast Scenarios and Development Prospects: Materials of the International Scientific and Practical Conference* (pp. 502–504). FOP Vyshemyrskyi V. S. Publishing House.
3. National Bank of Ukraine. (2024). <https://bank.gov.ua> (accessed December 03, 2025).
4. National Bank of Ukraine. (2025). In the first quarter of 2025, the trend towards an increase in the share and volume of cashless payments by payment cards continued [U I kvartali 2025 roku zberihavsia trend na zrostannia chastky ta obsiahiv bezgotivkovykh rozrahunkiv platiinymy kartkamy]. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/u-i-kvartali-2025-roku-zberigavsya-trend-na-zrostannya-chastki-ta-obsyagiv-bezgotivkovih-rozrahunkiv-platijnimi-kartkami> (accessed December 03, 2025).
5. Snidko, Ye. A., & Khylyko, I. I. (2023). Development of electronic payment systems and their impact on financial stability [Rozvytok elektronnykh platizhnykh system ta yikh vplyv na finansovu stabilnist]. In *Transformation of the Financial System of Ukraine: Trends and Development Prospects: Materials of the VII All-Ukrainian Scientific and Practical Conference* (pp. 78–79). Mykolaiv National Agrarian University (MNAU).
6. Fedosiuk, Yu. (2024, January 4). Fintech in 2024: What to expect [Fintekh u 2024 rotsi: choho chekaty]. *Ekonomichna Pravda*. <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/01/4/708359/> (accessed December 03, 2025).

Дата надходження статті: 05.12.2025

Дата прийняття статті: 16.12.2025

Дата публікації статті: 29.12.2025